

MAKTAB DIREKTORLARINING TA'LIM SIFATINI BAXOLASHDA ZAMONAVIY MEXANIZMLARDAGI ROLI

Bekmatova Aziza Po'latovna

*Toshkent viloyati Bo'ka tumani 52-umumiy o'rta ta'lim
maktabi direktor o'rinbosari*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lgan ta'lim sifatini baholashning zamonaviy mexanizmlari hamda maktab direktori roli atroflicha tahlil qilinadi. PISA, TIMSS, PIRLS kabi xalqaro baholash dasturlarining milliy ta'lim tizimi bilan uyg'unligi, kompetensiyaga asoslangan baholash yondashuvlari, raqamli monitoring platformalari hamda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari yoritilgan. Maktab direktorining strategik rejalashtirish, pedagogik jamoani rag'batlantirish, jamoatchilik bilan samarali hamkorlik o'rnatish va raqamli boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirishdagi yetakchi o'rni ko'rsatib berilgan. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o'rganish va milliy baholash agentliklari faoliyatini rivojlantirishning strategik ahamiyati asoslab beriladi. Maqola maktab rahbarining zamonaviy menejment, raqamli savodxonlik hamda innovatsion boshqaruv kompetensiyalarini yuksaltirishning dolzarbligini ochib beradi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, baholash mexanizmlari, maktab direktori, raqamli monitoring, kompetensiyaga asoslangan baholash, PISA, TIMSS, PIRLS, innovatsion boshqaruv, sun'iy intellekt, Yangi O'zbekiston.

KIRISH

Globallashuv jarayonida milliy ta'lim tizimining raqobatbardoshligi ta'lim sifatini samarali boshqarish va baholash mexanizmlarini joriy etishga bevosita bog'liqdir. Bugungi kunda ta'lim sifati nafaqat o'quv dasturlarining mazmuni yoki dars berish metodikasi bilan, balki baholashning zamonaviy tizimlari, monitoring mexanizmlari hamda maktab rahbarining professional faoliyati bilan ham belgilanadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida “inson kapitalini rivojlantirish” ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan bo'lib, bu jarayonda maktab direktorlari ta'lim sifatini baholashning zamonaviy mexanizmlarini samarali yo'lga qo'yuvchi bosh islohotchi sifatida maydonga chiqmoqda.

XXI asr sharoitida ta'lim sifati xalqaro standartlar – PISA, TIMSS, PIRLS kabi xalqaro baholash dasturlari, raqamli monitoring vositalari, kompetensiyaga asoslangan baholash yondashuvlari bilan uyg'un ravishda rivojlanmoqda. Shu sababli maktab direktorlari nafaqat ta'lim jarayonini boshqaruvchi ma'mur, balki pedagogik jamoani sifatini baholashning innovatsion usullariga yo'naltiruvchi, ota-ona va jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytiruvchi lider bo'lishi zarur.

ASOSIY QISM

Ta'lim sifatini baholashning zamonaviy mexanizmlari

Ta'lim sifatini baholashning zamonaviy yondashuvlari bir necha asosiy yo'nalishlarni qamrab oladi:

Xalqaro baholash dasturlari: PISA (o'quvchilarning o'qish savodxonligi, matematika va tabiiy fanlardan tayyorgarlik darajasini baholash), TIMSS (matematika va tabiiy fanlar bo'yicha bilim darajasini aniqlash), PIRLS (boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash) kabi tadqiqotlar mamlakat ta'lim tizimini xalqaro mezonlar asosida solishtirishga imkon beradi.

Kompetensiyaga asoslangan baholash: O'quvchilarni nafaqat bilim, balki ularni amaliyotda qo'llash, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish ko'nikmalari asosida baholash tizimi sifatini yanada real ko'rsatkichlar bilan o'lchash imkonini yaratadi.

Raqamli monitoring platformalari: Elektron kundalik, masofaviy test tizimlari, onlayn analitika, sun'iy intellekt asosidagi reyting tizimlari ta'lim sifatini uzluksiz nazorat qilish va real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi.

Ichki baholash tizimlari: Maktab miqyosida o'qituvchilar faoliyatini muntazam tahlil qilish, o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish, ota-onalar fikrini inobatga olish orqali ta'lim sifatining ichki ko'rsatkichlarini aniqlash ham muhimdir.

Maktab direktori – ta'lim sifatini baholash jarayonining markaziy figurasini

Zamonaviy maktab direktori an'anaviy ma'muriy boshqaruvchidan ko'ra ko'proq lider, menejer va strateg rolini bajaradi. U quyidagi yo'nalishlarda sifatni baholashni tashkil etadi:

Strategik rejalashtirish: Ta'lim sifatini oshirish bo'yicha aniq strategik maqsad va ko'rsatkichlarni belgilash, ichki monitoring tizimlarini yo'lga qo'yish.

Raqamli vositalardan foydalanish: Elektron kundalik, onlayn test platformalari, sun'iy intellekt asosidagi o'quv monitoringi orqali ta'lim natijalarini muntazam tahlil qilish.

Pedagogik jamoani rag'batlantirish: O'qituvchilarni kompetensiyaga asoslangan baholash metodlariga o'rgatish, zamonaviy metodikalardan foydalanishga sharoit yaratish, malaka oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish.

Jamoatchilik bilan hamkorlik: Ota-onalar, mahalla faollari, mahalliy homiylar va davlat idoralari bilan ochiq muloqot qilish orqali baholash jarayonining shaffofligini ta'minlash.

Ta'lim sifatini oshirishda xalqaro tajriba

Jahon tajribasi ko'rsatadiki, sifatni baholash jarayoniga mustaqil agentliklar, nodavlat tashkilotlar va jamoatchilikni jalb qilish ta'limning ochiqligi va ishonchliligini oshiradi. Singapur, Finlyandiya, Janubiy Koreya kabi ilg'or ta'lim tizimiga ega mamlakatlar o'z maktablarini milliy standartlar bilan bir qatorda xalqaro reytinglar orqali baholab, natijalarni ta'lim siyosatini takomillashtirishda qo'llamoqda. O'zbekiston sharoitida ham xalqaro baholash dasturlarida ishtirokni kengaytirish va milliy baholash agentliklari faoliyatini rivojlantirish strategik ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalar va baholashning yangi ufoqlari

Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili ta'lim sifatini baholashda yangi ufqlarni ochmoqda. O'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, qatnashish ko'rsatkichlari, test natijalari va individual rivojlanish dinamikasini avtomatik tahlil qiluvchi tizimlar maktab direktoriga aniq qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu esa nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki o'quvchilar bilan individual ishlashni ham samarali qiladi.

XULOSA

Ta'lim sifatini baholashning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish Yangi O'zbekiston ta'lim siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Xalqaro baholash dasturlari, kompetensiyaga asoslangan yondashuvlar, raqamli monitoring platformalari ta'lim jarayonini yangi bosqichga ko'tarib, uni global standartlarga yaqinlashtiradi. Bu jarayonda maktab direktori nafaqat nazorat qiluvchi ma'mur, balki strategik fikrlovchi lider, innovatsion boshqaruvning faol tashabbuskori sifatida maydonga chiqishi zarur.

Maktab direktorining strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish, jamoatchilik bilan hamkorlikni rivojlantirish, o'qituvchilarni rag'batlantirish kabi faoliyati ta'lim sifatini oshirishning hal qiluvchi omilidir. Shu bois, maktab rahbarining zamonaviy menejment va raqamli savodxonlik kompetensiyalarini doimiy rivojlantirish, xalqaro baholash standartlarini chuqur o'rganish hamda milliy monitoring tizimlarini takomillashtirish Yangi O'zbekiston ta'lim tizimining raqobatbardoshligini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi farmoni, 2022.
2. “Ta'lim to'g'risida”gi Qonun (yangi tahriri). Toshkent, 2020.
3. OECD. PISA 2022 Results. Paris: OECD Publishing, 2023.
4. Xudoyberdiyeva M. “Ta'lim sifatini boshqarishda innovatsion yondashuvlar”. O'zbekiston pedagogika jurnali, 2023.
5. Jo'rayev B. “Raqamli ta'lim: imkoniyatlar va istiqbollari”. Toshkent: Fan va texnologiya, 2024.